

ISTORIOGRAFIE

O comoară a muzicologiei românești ce-și așteaptă valorificarea Fondul *George Breazul* din cadrul bibliotecii Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor (I)

Vasile Vasile

Comparat cu George Călinescu, în ceea ce privește **ampla anvergură culturală** - dublată de o pregătire multilaterală cu proeminenți reprezentanți ai culturii germane a vremii - dar și cu **Titu Maiorescu** pentru spiritul rector, de **direcționare a vieții muzicale românești**, George Breazul plasează cu mult în urmă „originile” culturii noastre muzicale. Dacă pentru Călinescu „epoca veche”, a „începuturilor literaturii de ev mediu întârziat” corespunde secolelor XVI – XVII¹, George Breazul este ademenit de acele „străfulgerări de muzică tracă” și are la **dispoziție cultura populară și cea „bisericească străbună”** – cum inspirat a denumit-o - **pe care le cunoaște într-un mod comprehensiv**, ambele „străbătând veacuri de transformări” și alcătuind cu vremea „sufletul muzical al poporului, autentic, caracteristic, mărturie vie și concludentă asupra firii, asupra geniului, asupra aspirațiilor noastre”².

Interesant este faptul că cele două monumentale lucrări de istorie a spiritualității românești, nu la fel de cunoscute - *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, citată mai sus - și *Patrium Carmen*³ - apar în același an – 1941.

În compendiul de istorie a literaturii române, Călinescu va extinde spațiul evoluției acesteia, parcă, dându-și mâna cu George Breazul: **„Civilizația și cultura poporului român sunt străvechi** și literatura nu-i decât o formă secundară și deloc obligatorie. Condițiile politice au lipsit pentru o cultură de salon și azi încă sforțările constructive sunt culcate la pământ.

Poporul român a avut ca mijloc de perfecțiune sufletească limba superioară, riturile, tradițiile orale, cărțile bisericești.

Când întâile cronici se iviră, ele atestau o expresie elevată, efect al unei înaintări culturale neîntrerupte. Nouă este numai literatura de tip occidental (poezie profană, proză analitică, dramă). Când o adoptam aduceam un suflet experimentat și două sute de ani ne-au fost de ajuns să producem o literatură superioară, de mulți invidiabilă⁴. Într-un adevărat consens, Breazul pornise spre cultura muzicală românească de tip occidental, realizând una dintre cele dintâi sinteze asupra tradițiilor populare, orale și a cărților bisericești.

De altfel, cele două lucrări amintite au foarte multe **personaje comune**, printre cele mai semnificative numărându-se: Neagoe Basarab, mitropolitul Dosoftei, Dimitrie Cantemir, Gheorghe Asachi, Anton Pann etc. – adevărați ctitori ai culturii românești.

Dacă Titu Maiorescu „va deveni primul formulator, încă timid, al «specificului național», exultând poezia populară și cerând o limbă cu «adevărat românească»⁵, George Breazul a pledat consecvent pentru **cunoașterea și promovarea muzicii românești și pentru instituționalizarea vieții muzicale din țara noastră, componentă a culturii românești și pentru o creație bazată pe bogatele tradiții populare**. Voi contura aceste aspecte în paginile ce urmează, grupându-le pe o tematică presupusă a fi urmărită, măcar imaginar și documentar, chiar de George Breazul.

Personalitate complexă a culturii românești, istoric al muzicii noastre, muzicolog, etnomuzicolog, bizantinolog și istoric al muzicii religioase, critic muzical de direcție - cum l-am prezentat în mai multe studii, limitându-mă a pomeni aici doar pe cel comemorativ⁶ și recenta monografie⁷ - George Breazul s-a bucurat de **o formație multilaterală** asigurată de studiile în seminariile de la Râmnicu Vâlcea și București, în conservatorul bucureștean, având ca îndrumători pe D. G. Kiriac și I. Popescu – Pasărea, formație încununată de specializarea la Berlin cu **cele mai importante personalități ale etnomuzicologiei și muzicologiei europene ale timpului**: folclor – Max Friedländer; folclor comparat - Eduard Spränger și Erich Moritz von Hornbostel; psihologie muzicală - Carl Stumpf; teoria instrumentelor – Curt Sachs; practica înregistrării fonografice -

Erich Moritz von Hornbostel și Karl Schaeffer; istoria muzicii – Johannes Wolf, Richard Sternfeld și Hermann Albert; muzica medievală – Johannes Wolf; istoria notației muzicale și a muzicii medievale și muzicologia comparată - Oskar Fleischer; metodică educației muzicale - Georg Schünemann; pedagogie și filosofia artei – Ferdinand Jakob Schmidt și alții.

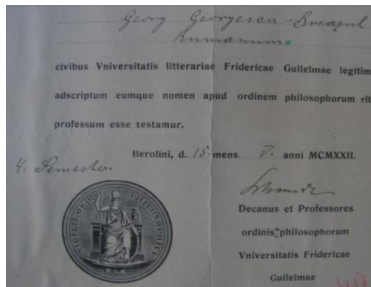
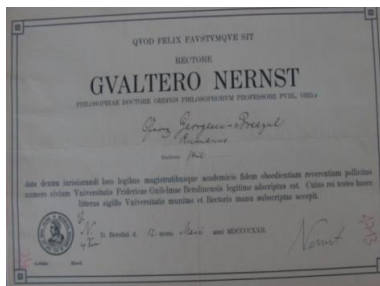
Chipul cărturarului cutezător,

scrutând veacurile trecute ale istoriei muzicii românești

Dintr-o epistolă⁸, aflăm că se lansase în elaborarea unui studiu proiectat în colaborare cu Fleischer despre muzica religioasă creștină și-i cerea fratelui său să-i procure cărțile de specialitate necesare. Discipolul său, Constantin A. Ionescu scria despre eminentul său profesor: „Impresia cea mai profundă asupra lui G. Breazul a exercitat-o în primul rând Carl Stumpf și numai după aceea elevii săi, care la acea vreme, ilustrau catedre și discipline noi la Universitatea din Berlin. Numai așa se explică de ce G. Breazul a studiat nu numai *Tonpsychologie*, ci și studiile separate apărute în unele numere din *Zeitschrift für Physiologie und Psychologie der Sinnesorgane*” și „însemnările de la sfârșitul studiului lui Stumpf - *Akustische Versuche mit Peleito Arriola* - care se găsesc în colecția acestei reviste, existentă în biblioteca G. Breazul”⁹.

Pentru cărcotașii care au trâmbițat lipsa de pregătire muzicală a cărturarului stă mărturie un uriaș fond de documente, carnete de frecvență și notițe de la cursurile de la Universitatea din Berlin, reviste și cărți, păstrate în același fond epistolar, din care reiese faptul că instituția nu i-a putut da un certificat ștampilat – cum pretindeau adversarii carierei sale – ci doar „numai unul de frecvență”¹⁰, conform uzanțelor timpului,

unul semnat de decanul facultății, la 15 mai 1922, în care apare și precizarea că studentul a fost înscris pentru patru semestre. Conștiincios, Breazul a păstrat inclusiv o parte a programelor de concert din perioada stagiului berlinez.

Doc. 1713, eliberat de rectoratul Universității
din Berlin, la 12 mai 1922

Certificatul pentru frecventarea a 4 semestre

si actul care atestă frecventa si activitatea la cursuri:

[illegible]

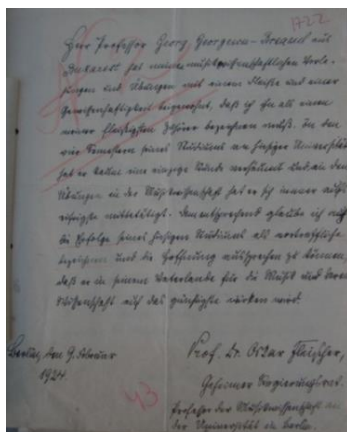
„Iscălituri” ale unor iluștri profesori certificând conștiinciozitatea tânărului student român

Fondul documentar păstrează mai multe caiete de notițe ale unor discipline parcurse de studentul român, în perioada 1922 – 1924 (notițe de la cursuri și seminarii, trimiteri bibliografice, analize de creații, toate ilustrând conștiințiozitatea și setea de cunoaștere a studentului și de a-și asigura o pregătire solidă, cerută de nevoile reale din țară.

Am ordonat aceste **materiale doveditoare pentru anii de formare a muzicologului**, după cotele cu care sunt înregistrate în biblioteca proprie, donată Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor, caiete de notițe pentru cele mai diverse discipline generale și de specialitate care se prezintă astfel¹¹:

- XVI – 1887 - *Muzica pentru pian, orgă și corală* – Georg Schünemann;
XVI – 1888 – 1890 - *Psihologie acustică* - Karl Schaeffer;
XVI – 1889 - *Brahms* – Max Friedländer;
XVI – 1891 - *Weber* – Johannes Wolf;
XVI – 1892 - *Psihologie muzicală* - Karl Stumpf;
XVI – 1893 – *Estetica artei* - Oscar Fleischer;
XVI – 1894 - *Muzica liturgică* – Johannes Wolf;
XVI – 1895 – *Psihologie socială* – profesorul Breysig;
XVI – 1897 - *Vergleichende Musikwissenschaft* – Erich von Hornbostel;
XVI – 1898 - *Musikgeschichte und ihre Problemen* de Hermann Albert;
XVI – 1899 - *Geschichte des musikalischen Stils* – Curt Sachs

Așa cum atesta Oscar Fleischer – care-i semna în februarie 1924, atestatul de frecventare a cursului său - George Breazu „a audiat prelegerile mele despre știința muzicii și a luat parte la exerciții cu o silință și o conștiinciozitate care mă fac să-l consider unul dintre cei mai buni auditori ai mei. **În cele patru semestre ale studiilor sale la universitatea de aici nu a lipsit, cred, la nici o oră și a participat la exerciții în modul cel mai riguros.**

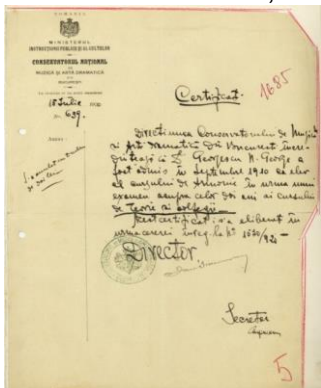

Atestatul lui Oscar Fleischer - XI - nr. 1722.

În consecință, cred că pot considera admirabile succesele sale în studiul făcut și îmi pot exprima speranța că în țara sa va lucra pentru muzică și știința acesteia în felul cel mai favorabil” – XI - nr. 1722.

Împotriva celor ce contestau pregătirea profesională a muzicologului soția lui a adăugat între documentele profesorului inclusiv certificatul de la Conservator semnat de Dan

Simonescu (X - Nr. 1685 eliberat la 15 iulie 1920). și afișul concertului din 1913, în care apărea ca dirijor.

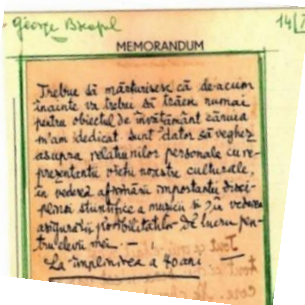

Adeverința de absolvire a cursului de Teorie și solfegii

Detaliu al afișului din 7 aprilie 1913

Cel mai elocvent „certificat” mi s-a părut însemnarea făcută „la împlinirea a 40 de ani”, care i-a servit de îndreptar toată viața: „Trebuie să mărturisesc că de acum înainte va trebui să trăiesc numai pentru obiectul de învățământ căruia m-am dedicat, sunt dator să veghez asupra relațiilor personale cu reprezentanții vieții noastre culturale, în vederea afirmării importanței disciplinei științifice a muzicii și în vederea asigurării posibilităților de lucru pentru elevii mei”.

Fișă necotată din fondul Breazu

Câtă dreptate avea văduva savantului, Georgeta Breazu, afirmând, la predarea prețiosului tezaur către Uniunea Compozitorului, scriind președintelui Ion Dumitrescu: „primind în dar miile de documente adunate cu atâta trudă și dragoste de

profesorul George Breazul, ați primit în dar nu un număr de volume, ci chiar sufletul lui”¹².

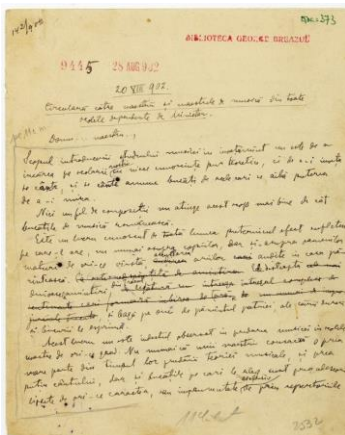
De altfel, se poate vorbi în cazul lui George Breazul de **un adevărat cult al documentului**, a cărui valoare cercetătorul avid de cunoaștere știe s-o prețuiască, pe care-l achiziționează, îl teaurizează, îl studiază, îl compară și-l apreciază situându-l în contextul în care a apărut, ca element definitoriu pentru aspectul urmărit.

Fondator al Arhivei Fonogramice a Ministerului Instrucțiunii Cultelor și Artelor (1927), al colecției de muzicologie *Melos*, al disciplinei *Enciclopedia și pedagogia muzicii*, șef al catedrei de *Istoria muzicii* – de la Conservatorul din București - **membru al Societății Academice Române din Berlin**, chiar de la poposirea sa pe pământul german – 1922 și al unor **foruri de specialitate europene**, printre care merită amintite: *Gesellschaft der Musikforschung* din Berlin - 1925; *Deutsche Musikgesellschaft* din Leipzig – 1927; *International Musicological Society* din Basel – 1928; *Societatea Internațională de Educație Muzicală* din Praga – 1936; *Société Française de Musicologie* din Paris - 1938, membru al subsecției de istoria muzicii din *Instituto Nazionale di Studi sul Rinascimento* din Florența – cum îl anunța Giovanni Papini, la 10 septembrie 1942 - membru corespondent al Institutului *Max Reger* din Bonn - 1947, al *Gesellschaft der Freunde des Internationalen Musiker- Briefe Archiv* din Berlin - 1958, distins de trei ori cu premiul Academiei Române – unul în baza referatului lui George Enescu – **George Breazul își va înscrie numele în marile enciclopedii europene**, în unele semnând chiar materiale despre muzicieni români: *Encyclopédie de la Musique – Fasquelle* – 1958 și 1961; *Die Musik in Geschichte und Gegenwart* – 1952, 1958, 1960, 1961, 1962, 1973, 1989; *Riemann Musik – Lexicon* – 1959, 1972, *Encyclopedia dello Spettacolo* – 1954; *Bolșaiia Sovetskaia Ențiklopedia*, 1953, 1966 etc. și pe supracopertele unor prestigioase lucrări monografice (*Gavril Musicescu*¹³, *D. G. Kiriac*¹⁴) și a fost cel mai avizat și mai autoritar critic muzical al vremii, autor de memorabile documente curriculare și manuale școlare apreciate în țară și în străinătate ș. a.

El este în același timp colecționarul unui impresionant fond de carte, din care își va extrage datele unor materiale,

studii și cărți ce se găsesc în ceea ce Viorel Cosma numea, cu îndreptățire, „**cea mai mare bibliotecă muzicală particulară din țară**”¹⁵. Considerând biblioteca proprie o concretizare a pledoariei sale din tinerețe pentru o asemenea instituție națională¹⁶ – o „realizare a lui incomparabilă – dar și cea mai puțin cunoscută”, discipolul său, Gheorghe Ciobanu, scrie: „George Breazul s-a hotărât să creeze el o asemenea bibliotecă”, strângând „în decursul vieții sale un număr nebănuit de mare de carte de specialitate muzicală, privind: istoria muzicii, pedagogia, bizantinologia, teoria muzicii, organologia, psihologia și estetica muzicală, lexicologia, acustica muzicală etc.”¹⁷.

Se impune a fi amintit în continuare impresionantul fond de carte veche, carte rară, reviste, manuscrise, partituri, facsimile, programe de sală, fotocopii, scrisori etc., ce urmează a fi detaliate în continuare. Pentru multe domenii investigate a obținut chiar și **documente originale**, cum ar fi cele care se referă la activitatea Conservatorului din București. din ultimele decenii ale secolului al XIX – lea, sau cele referitoare la activitatea directorului Conservatorului din Iași, Gavriil Musicescu, pentru care a deținut chiar documente inedite, cum este și ciorna scrisorii lui Spiru Haret, adresată profesorilor de muzică din țară, pentru trecerea la învățarea de către elevi a unor exemple din cultura muzicală românească (XI – 373).

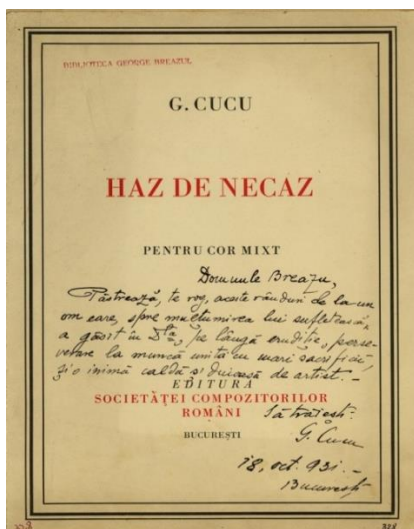

Ciorna circularii ministrului Spiru Haret privind educația muzicală – Doc. 373

Correspondența lui Gavriil Musicescu cu Rubinstein poate oferi detalii importante referitoare atât la muzicianul ieșean cât și la relațiile muzicale româno – ruse.

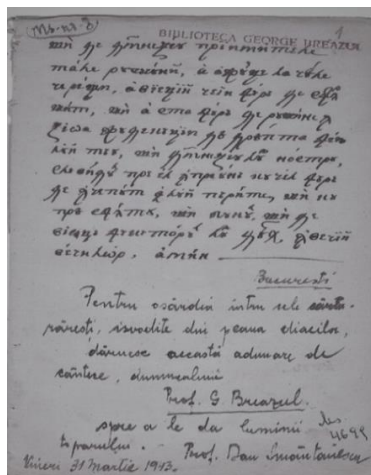
Unele detalii din cărțile fondului contribuie la alcătuirea unei posibile liste ce atestă **proveniența lor**. Printre exemplele semnificative pot fi amintite mai multe materiale, manuscrise ale unor muzicieni, colecționate de la cunoscători, unii neștiuți de noi, dar și altele având și dedicații pe cărți și manuscrise etc.¹⁸

Unele documente ale **fondului George Breazul au fost donate chiar de autori**, sau de unii posesori de prețioase materiale documentare, cum ar fi Teodor și Gheorghe Burada (unele dăruite de urmașii acestora), sau achiziționate de cărturar. În fruntea listei trebuie așezat corul *Haz de necaz*, dăruit de autor, Gheorghe Cucu, cu o dedicație ce vorbește de la sine: „de la un om care, spre mulțumirea lui sufletească, a găsit în D-ta, pe lângă erudiție, perseverarea la muncă, unită cu mari sacrificii și o inimă caldă și duioasă de artist”. Grăitoare apreciere!

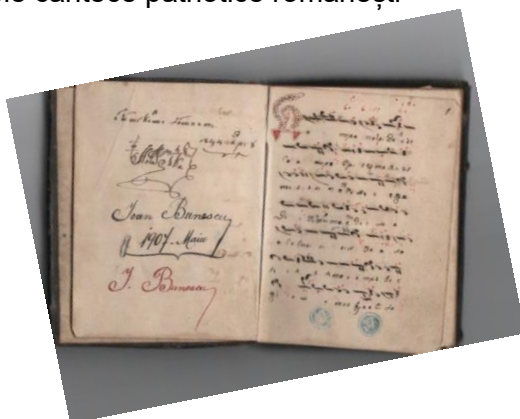
Dedicația lui G. Cucu pentru G. Breazul, ilustrând prețuirea reciprocă – VI - 328

„Pentru osârdia întru cele cărturărești, izvodite din peana diacilor, dăruiesc această adunare de cântece domnului Prof. G. Breazul spre a le da luminii tiparului” - nota prof. Dan Smântânescu, Vineri, 31 Martie 1943, pe prima filă a Ms. 4699.

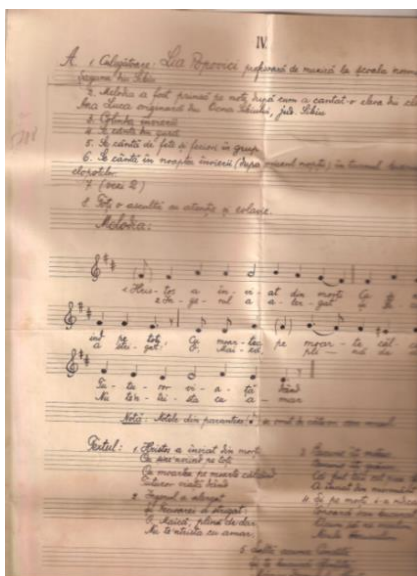
Dedicația lui Dan Smântânescu - Doc. 4699

Ms. 696 – a fost primit de I. Popescu Pasărea, de la Ion Bunescu și dăruit „iubitului meu elev, G. Breazu, 1934”, căpătând într-unul din primele inventare, nr. 12 GB. Pe fila 54^v apare însemnarea: „Această cârtică iaste foarte mângâietoare a inimii și bine veselitoare 1852”. În culegere a fost inclus „cântecul de pribegie” a mitropolitului moldovean, Veniamin Costache, izgonit din scaunul arhieresc, piesă considerată unul dintre primele cântece patriotice românești

Cântecul lui Veniamin Costache –
Din-a patriei dulci sâuri – Ms. 696 Breazu;

Printre alte exemple ar putea fi citată donația făcută profesorului de Lia Popovici, fiica preotului muzician Timotei Popovici – *Colinda Învierii* –

Fișa transmisă de Lia Popovici lui George Breazul cuprinzând
Colinda Învierii - Hristos a înviat

cele dăruite de Mihail Bârcă, de la Bălți, de Marțian Negrea, de I. Popescu – Pasărea și de mulți dintre elevii și colegii săi, care știau preocupările profesorului și prețuirea sa nedeazămințită pentru asemenea valori. Pe verso-ul celui de-al doilea registru de inventar al fondului *George Breazul* este lipită o notă ce explică proveniența unora dintre materiale: „multe dintre cărțile și manuscritele” lui Gheorghe Ionescu, maestru de muzică din București, pe la anul 1900, sunt „cumpărate de la Pantelimon Chirculescu, fiul lui Petrache, de la care am cumpărat și tipografia de psaltichie pentru *Scrisul românesc* din Craiova”.

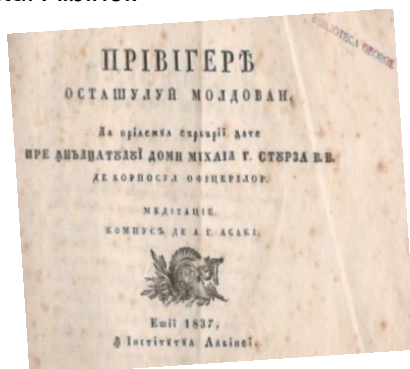
Am integrat în monografia lui Marțian Negrea - aflată sun tipar - trei dintre partiturile manuscrite ale compozitorului păstrate în arhiva *Breazul: Pe drumul de la Cepari* – VIII – 2853, *Doina haiducească* și colinda *Colo-n sus* – VIII – 2854.

Ms VIII – 2854 – prelucrare colindei lui Sabin Drăgoi –
Colo-n sus – de Martiian Negrea

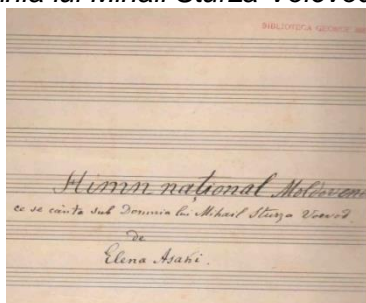
Asemenea materiale documentare vor constitui baza viitoarelor achiziții, o parte a cărților vechi provenind din unele donații făcute de cei care știau pasiunea cărturarului pentru cartea veche. Așa se explică dubletele, chiar tripletele și cvadrupletele unor lucrări, dar și larga deschidere spre fenomene complexe istorice, culturale, etnomuzicologice, bizantinologice, de didactică muzicală etc. Ele ajută la stabilirea reperelor orientării culturale multilaterale a poliedricului profesor.

În biblioteca muzicologului e înregistrată cu nr. 4766 din registrul – XI „meditația compusă de **A. G. Asaki (...)** **Privigherea ostașului moldovan**, la prilejul sărbării date Prea Înălțatului Domn Mihail G. Sturza Vv. de corposul ofițerilor”, tipărită în Institutul *Albinei*.

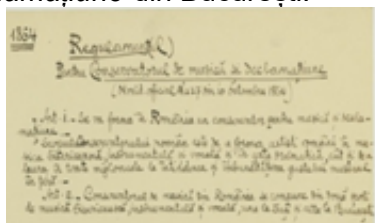
Privigherea ostașului moldovan de G, Asaki – XI - 4766

Dintre cele dintâi lucrări muzicale datorate **Elenei Asachi**, reflectând contribuția ei la cristalizarea primelor forme de „muzică națională” ce au însoțit piesele de teatru ale soțului ei, Gheorghe Asachi, au ajuns în biblioteca lui George Breazul trei importante documente (IX - nr. 4708 – 4710), pe baza cărora pot fi extinse considerațiile referitoare la primele forme de teatru cu muzică în limba română și cu subiecte românești, problemă anticipată într-un mic studiu publicat la Iași, în 2011¹⁹. Cele trei manuscrise cuprind *Himnul național moldovenesc ce se cântă sub domnia lui Mihail Sturza Voievod*.

Ms. 4708 - Breazul –
Himn național moldovenesc al Elenei Asachi

Cuvenita apreciere acordă muzicologul *Gramaticii muzicii vocale pentru clasul filarmonic* a lui **Alexandru Petrino**, tipărită la Iași, în 1850 (III - 4143) precum și statutelor *Societății Filarmonice Române*, ori *Regulamentului pentru Conservatorul de muzică și declamațiune* din București.

Fișă cuprinzând extrase din *Regulamentul Conservatorului de Muzică și Declamațiune*

Lista unor **lucrări de teoria muzicii bizantine** poate continua cu repetatele ediții ale lucrării lui **I. Popescu – Pasărea – Principii de muzică bisericească**,

Absolvenți și profesori ai Academiei de Muzică Religioasă – iunie 1938 –

Fotografii – nr. 1058 - printre ei:

Ion Popescu – Pasărea și George Breazul

– primul din stânga din rândul al doilea

cu *Cursul de muzică orientală*, al lui **Nicolae Severeanu**, tipărit în 1900 și cu *Colecțiunea de cântece naționale*, 1904 și 1897, unele cu siguranță provenind chiar de la autor. Cu fostul său profesor va deveni coleg la Academia de Muzică religioasă.

Pentru a ajunge în posesia unora dintre valoroasele materiale - mai ales cele vechi – muzicologul utilizează diverse modalități, corespondența sa reflectând perseverența „căutătorului de comori” muzicale. În iarna anului 1956 se adresează tânărului student la Leningrad – la acea vreme - **Octavian Lazăr Cosma**, spre a-l ajuta pentru procurarea colecției de melodii populare a lui **Fr. Rouschitski**. Din epistola înregistrată în catalogul scrisorilor la nr. 116, deducem că George Breazul a căutat el însuși, când a fost la Leningrad, culegerea lui François Rouschitzki. Scrisoarea îi semnalează faptul că în revista *Le Monde Musical* din 30 iunie 1930 și noiembrie 1931 M. Vessereau scrisese despre Enescu și *Marea Enciclopedie Sovietică* avea nevoie de aceste materiale; tânărul student leningrădean cerându-i lui George Breazul să-i găsească și să-i trimită copii ale acestora, ceea ce ar constitui „un nobil gest culturii noastre naționale, care are tot interesul să fie cât mai bine reprezentată în Enciclopedie!”.

La 8 februarie 1956, tânărul student român îl anunță pe Breazul că a găsit niște scrisori ale lui Rouschitzki către generalul Kisseleff, (din anu1842 - 4 scrisori și din 1845 – o

epistolă - XVII - nr. 117). În 14 mai 1958 (XVII – 1541), expeditorul scria că i-au fost trimise copia culegerii și 6 scrisori, considerând că „este foarte straniu că ați ajuns în posesia doar a scrisorilor.

Înclin să cred că cineva de la Uniunea Compozitorilor și l-a oprit pe Roujitzski”. Ar putea fi scrisorile fotocopii intrate în fondul *George Breazul* (XVII: nr. 178 – 190 și XV – 307 - 321), datele 1842 – 1845, copii înregistrate ca provenind de la Arhiva Centrală de Stat a URSS, din Leningrad, inițial intrând în dosarul 36, desființat ulterior, ceea ce îngreunează găsirea lor. Oricum o cercetare a lor se impune, corelarea conținutului oferind șansa unor noi detalii despre importanța culegere de melodii românești și a completării celor formulate de Octavian Lazăr Cosma în *Hronicul* său²⁰.

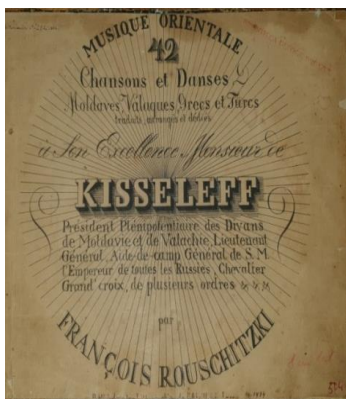
Octavian Lazăr Cosma i-a descris într-una din scrisori eforturile făcute pentru a intra în posesia partiturii operei enesciene *Oedip*, partitură care există în fondul lui George Breazul. O fi ajuns în biblioteca lui George Breazul după eforturile celui dintâi pentru procurarea partiturii? Din epistola datată 14 mai 1958 (XVII – 1541), în care-i comunica lui Breazul trimiterea copieii culegerii lui Roujitzski, pe care profesorul nu o primise, aflăm că ar putea fi vorba despre „repetarea istoriei *Oedipului* D-voastră, care v-a «dispărut» în redacția revistei *Muzica*”.

Asemenea derute au apărut și în cazul partiturii originale a *Oratoriului de Paști* a lui Paul Constantinescu – considerată distrusă de autor – dar ea a stat peste o jumătate de secol fără să se știe de existența ei, în fondul Paul Constantinescu din cadrul Bibliotecii Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor (nr. 540), element detaliat în prezentarea recente cărți a dirijorului Corului Patriarhiei Române, Stelian Ionașcu, cel care supune unei atente analize comparative varianta din 1941 – 1943, de care autorul se dezisese - și cea din 1948²¹.

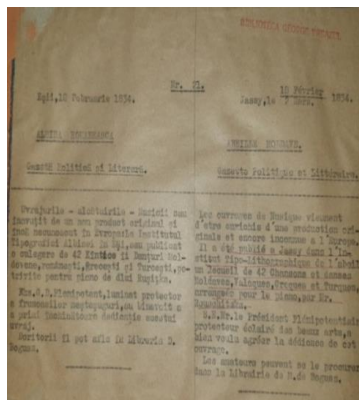
Insistența studentului leningrădean se soldează cu descoperirea culegerii căutate și îi trimite profesorului bucureștean o fișă cu titlurile celor 42 *Chansons et Danses*, litografiate la Iași, de *Albina*, care sunt în realitate 40, cum i se semnalează de către expeditor.

Un exemplar al culegerii lui Roujitzski a ajuns în biblioteca lui Breazul²², dar provenind din fondul familiei Burada,

împreună cu extrasul din *Albina Românească*, Eșii, 18 Februarie, nr. 21, în formă bilingvă: română și franceză. Considerată „*gazetă politică și literară*”, *Albina românească* precizează: „Uvrajurile – alcătuirile – muzicii s-au învâruit de un nou product original și încă necunoscut în Evropa: La Institutul Tipografiei *Albinei* în Eși s-a publicat o culegere de 42 *Cântece și Danțuri moldovene, românești, grecești și turcești*, potrivite pentru piano de d-lui Rușițca”, pus în vânzare în librăria Bogusz.

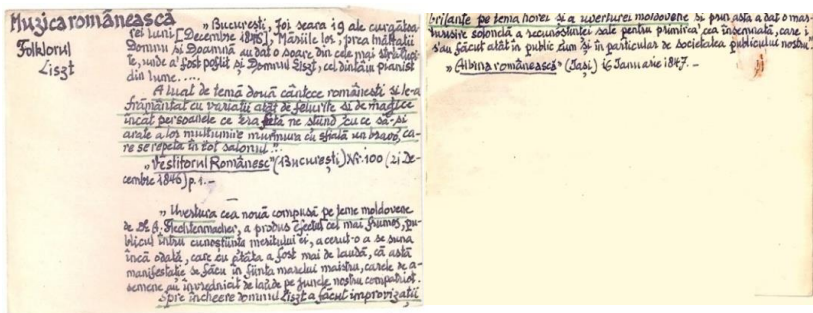
François Rouschitzki – 42 Chansons - et Danses Moldaves, Valaques, Grecs et Turcs...

Albina Românească, Eșii, 18 Februarie, nr. 21
Registru Muzica (Partituri) – VI - cota 504

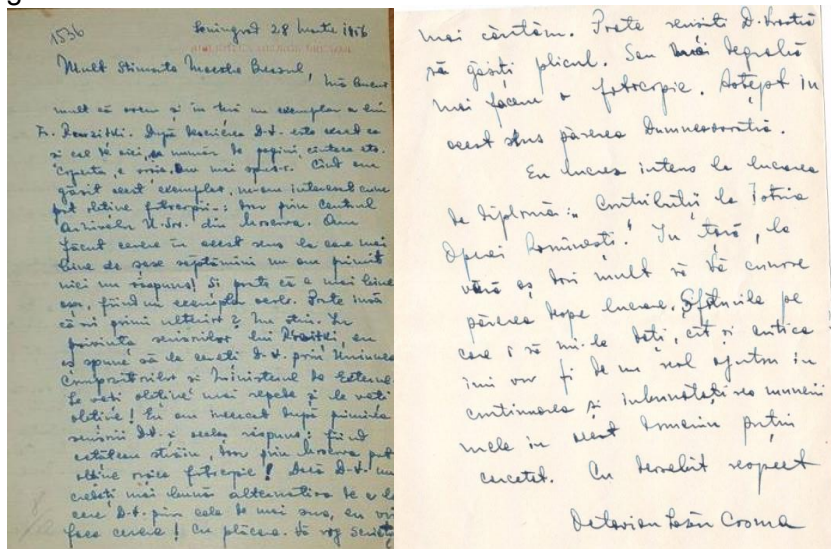
Se face precizarea că dedicatarul „a(u) binevoit a primi închinătoarea dedicație acestui uvraj”. Este un alt exemplar cunoscut al lucrării, alături de cel de la Arhivele Centrale ale Statului din Leningrad, *Fond 958 I*, nr. 851 - căutat de George Breazul și Octavian Lazăr Cosma și prezentat de acesta din urmă²³.

Din scrisoarea datată 28 martie 1956 aflăm date despre opera lui A. Rubinstein – *Sulamith* – dedicată reginei Elisabeta și având intonații românești. Expeditorul crede că ar trebui cercetate detaliile relațiilor compozitorului rus - născut la Ofatinți, în Transnistria - cu regina României, cea care îl felicită pe muzicianul rus, în 1889, la împlinirea a 50 de ani de activitate, mai ales că s-ar putea găsi și posibile legături „între Liszt, Rubinstein și cântecele noastre populare”, căutate și de Breazul, cum o confirmă anumite fișe ale muzicologului.

Fișa 549^v – alcătuită de Breazul – Liszt și muzica românească

În 1936 Octavian Beu publicase *Rapsodia română* a marelui compozitor romantic. Scrisoarea amintită relevă obârșiile *Hronicului muzicii românești* – cursul de *Istoria muzicii românești*, promis de Breazul profesoarei Alexandrova. „În privința unor studii din partea mea a muzicii noastre (...) eu mă gândesc de mult”.

File din scrisorile lui Octavian Lazăr Cosma
adresate lui George Breazul – XVII – 1536 și 1542

Bogata corespondență dintre cei doi reprezentanți ai istoriei muzicii românești, unul aflat la amurgul activității, celălalt

la debutul ei - zece epistole, extinse pe spațiul a cinci ani, 1955 – 1959 (XVII: 116, 117, 1535, 1536, 1537, 1538, 1539, 1540, 1541, 1542) - poate fi considerată un prim pas în realizarea unei prelungiri necesare investigării vastului teritoriu spiritual național risipit în cele mai diverse fonduri de cărți, manuscrise și documente de epocă, din țară și din străinătate și ilustrează „investițiile” muzicologului pentru a ajunge la documente prețioase pentru istoria culturii noastre.

O altă linie de continuitate poate fi considerată cea cu Teodor Burada, din biblioteca familiei muzicologului ieșean provenind culegerea din 1834 citată, în care apar unele precizări, în cerneală sau în creion, în special titluri scrise inițial cu litere chirilice. Documentul citat anterior cuprinzând partitura litografiată a culegerii lui Rouschitski a, aparținut lui Gheorghe Burada (autor al unui *Himn național* – IX – 4720 și a unei uverturi naționale pentru pian și vioară, 1852: IX - 4725), cum se precizează pe prima filă, înaintea cântecului moldovenesc *Dorul tău mă prăpădește*. În culegere își fac loc unele melodii prezente și în antologii următoare ori din aceeași vreme: *Supt o culme de cetate, Diucă, diucă, pui de curcă, Mă sfârșesc, amar mă doare, Soarta mea ticăloasă, Cântecul lui Bujor tâlhar, Dacă strig cine mă aude, Toată lumea cu noroc, Când gândeam că trăiesc bine, Haideți, frați, să trăim bine, Arde-mă, frige-mă, Elenuță de la Peatra* etc. (cele din urmă sunt menționate în culegere doar cu titlul *chanson* sau *danse valaque* ori *moldave*, unele dintre titlurile citate fiind menționate ulterior în creion). Melodiile nu sunt însoțite de texte. Muzicologul Octavian Lazăr Cosma îi comunica lui George Breazul la 8 februarie 1956, neconcordanța dintre titlurile și conținutul culegerii, scriindu-i în anexa epistolei (XVII – nr. 117) că în realitate sunt 40 și nu 42 de melodii, numerotate 1 – 27 și continuate cu repetarea numerelor 1 – 13. În analiza culegerii muzicologul va detalia în 1975 și proveniența etnică a melodiilor: 36 românești + 2 grecești și 2 turcești și încadrarea celor românești în specii folclorice: 24 cântece și 12 dansuri²⁴. La 1 iunie 1956 studentul leningrădean îi cerea profesorului bucureștean „ajutorul Dv. atât de abundent celor tineri”, pentru procurarea unor partituri de operă ce vor face obiectul monografiei operei românești ce va fi tipărită în 1962²⁵. În fondul profesorului Breazul a ajuns analiza

operei *Năpastei* lui Sabin Drăgoi, realizată în 1954, de Octavian Lazăr Cosma (70 de pagini dactilografiate) – XI – 123.

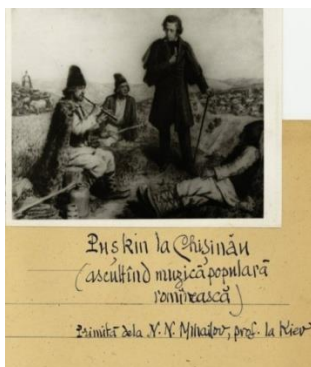
Am extins spațiul pentru detalierea **modalităților diferite prin care George Breazul își procura anumite materiale originale**, deoarece el (spațiul) reflectă marile eforturi făcute de cel ce-și baza scrisul pe documente primare – pe de o parte – dar și conturarea unei posibile continuități în abordarea istoriei muzicii românești: Teodor Burada - George Breazul – Octavian Lazăr Cosma. Cel de-al treilea aprecia, la centenarul nașterii celui secund că Breazul „a ilustrat cu pregnanță stindardul gândirii muzicale românești, croind o brazdă adâncă în ogorul fertil al preocupărilor muzicologice contemporane, moștenirea sa bogată iradiază strălucitoare raze care ne stimulează și orientează demersurile pentru elucidarea punctelor necunoscute ale trecutului nostru muzical, purtate într-o spirală în a cărui moștenire și-a adus un neprețuit aport”²⁶.

Călătoria de studii, la Leningrad, Moscova și Kiev, îi prilejuise lui George Breazul descoperirea unor **legături ale poetului rus Pușkin cu folclorul românesc din Basarabia** și îi cere rezultatele cercetării sale pe această temă, cercetătorului Bogaci din Chișinău. La Moscova găsise melodii „românești întrebuințate de Verestovski (un contemporan al lui Glinka) în opera sa *Gromovoi*: „ am găsit manuscrisul partituri în care sunt prelucrate aceste melodii și aștept să-mi sosească de la Leningrad fotocopia acestui prețios manuscris”²⁷. Fondul George Breazul păstrează cu prețuirea cuvenită fotocopia dansului valah din opera amintită a compozitorului rus, *Gromovoi – Trăznetul* – XV – 150 și XV: 122 – 141 și banda magnetică a dansului valah – XV - 748. O variantă tipărită la Moscova, în 1950, cu varianta prelucrată pentru pian de A(lfred) A(lessandrescu) a dansului din opera *Trăznetul*: VI – 484 și 485;

Aflăm din aceeași scrisoare că George Breazul intenționa **realizarea unui studiu despre Anton Pann** și îi trimite destinatarului scrisorii, de la Chișinău, melodia *Căruța poștii*, promițându-i cântecul *Pom, pom, pom* – „povestea unui gângav despre zavera de la 1821”, publicat de Anton Pann în culegerea *Poezii populare* din 1846. Îi cere, în schimb, destinatarului din **Chișinău date despre Gavriil Musicescu**

(ceruse asemenea date și de la studentul leningrădean menționat), care se pare că se numea Vocul sau Voculovici, deoarece „am sarcina din partea Editurii de Stat să public într-o ediție completă lucrările lui Musicescu”, ceea ce știm că s-a împlinit, în 1958²⁸. La acea vreme, muzicologul era nevoit să se supună restricțiilor ateiste, integrând doar o mică parte din creația religioasă a muzicianului moldovean – nici în monografia consacrată muzicianului ieșean, citată mai sus, nu și-a putut extinde considerațiile asupra acestui tip de creație, reprezentativă pentru dirijorul corului Mitropoliei din Iași – ceea ce obligă cercetarea actuală pentru abordarea integrală a creației sale.

Scrisoarea lui Bogaci, nedată și scrisă cu litere chirilice (XVII - nr. 119), îi confirmă legăturile lui Pușkin cu folclorul românesc, citând cântecul *Păsăruică mică*, consemnând 15 teme moldovenești „care l-au preocupat pe Pușkin”. Prin legăturile colegiale, a obținut de la profesorul N. N. Mihailov de la Kiev o copie a unei prețioase fotografii reprezentând pe celebrul poet rus, **A. S. Pușkin, ascultând muzică populară românească**.

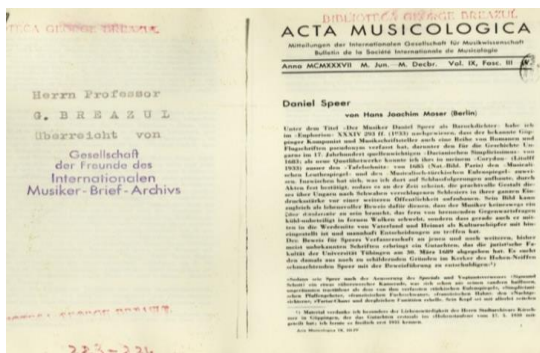

Pușkin, ascultând muzică populară românească - XV – nr. 150

Interesul lui George Breazul pentru folclorul din Basarabia era mai vechi. În fondul său a fost inclusă culegerea lui Vasile Alecsandri – *Cântece din Basarabia* – I – 170. În iarna anului 1929 propunea Ministerului Cultelor și Artelor cercetarea trecutului vieții muzicale basarabene, poetul Ion Minulescu mulțumindu-i la 26 februarie 1929 și cerându-i să pună la dispoziție „datele necesare relative la trecutul și activitatea

desfășurată de Conservatorul din Chișinău” - XI – 1779. În numărul din 6 martie 1929, ziarul lui Scarlat Froda, *Rampa*, atestă faptul că muzicologul a început activitatea de documentare pentru viața culturală și muzicală de peste Prut, apreciind că Basarabia este „cea mai muzicală provincie a țării”²⁹.

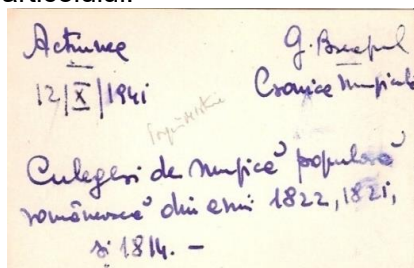
Parcursirea bogatei corespondențe a cărțurării lui Breazu (bogată și din punctul de vedere al numărului impresionant de epistole trimise și primite, dar și al destinatarilor și expeditorilor) relevă **puternica sa ancorare în problemele cruciale ale vremii**, lărgă sa deschidere spre alte culturi și apelul la persoanele cele mai avizate pentru a obține informațiile și documentele necesare unei solide documentări, pe cât posibil, pe documente primare. Sunt ilustrative din acest punct de vedere scrisorile de la și către Romeo Ghircoiașiu, Ferenz Laszlo - Cluj, sau Rodica Anghel de la Iași și mulți alți cercetători. De la Rodica Anghel, de la Arhivele Statului din Iași a primit trei rânduri de fișe referitoare la Rouschitzki: 14 fișe – XI – 235, alte 36 fișe - XI – 236 și 6 foi informative - XI – 237. Eforturi similare a depus muzicologul pentru a primi din Occident, de la Berlin, revistele *Allgemeine Musikalische Zeitung*, cuprinzând melodii populare românești din Moldova și din Ardeal, publicate în 1814, 1821, 1822. Prin intermediul profesorului berlinez, Hans Joachim Moser, își procură importantul său studiu despre **Daniel Speer**, apărut în 1937 și pus la dispoziția cercetării muzicologice românești – XV – 223 - 234.

Primele pagini ale studiului despre Daniel Speer, de Hans Joachim Moser – XV – 223 - 234

Printre achizițiile bibliotecii sale se numără o culegere de dansuri culese de Teodor T. Burada din Basarabia: *Chindia, Arcanaua, Șarampoiul, Usturoiul, Strujitura, Skopianca, Bulgăreasca, Armăneasca* („auzită în Macedonia”) etc. – VI – 4750 (36 file) - și o culegere de cântece din Macedonia - IX – 4749. Filele muzicologului ieșean amintesc de lucrările lui Sulzer și Herfner.

Achiziția studiului despre Daniel Speer sporește lista modalităților de procurare a materialelor care au în vedere muzica românească, practicate de Breazul, fiind dublat și de un film al documentului. În 1941 etnomuzicologul român publică datele despre melodiile populare din cei trei ai revistei germane, păstrând și fișa articolului.

Fișa articolului despre folclorul românesc din culegerile germane alcătuită de Georgeta Breazul

Aflând din studiul lui Walter Salmen despre existența în 1399 a unui „muzicant român care ar fi fost identificat pe pământ german”, îi cere autorului, la 8 decembrie 1957, sursele constatării, documentația și bibliografia – XVII – 998.

Și figura bardului bucovinean, născut la Șipotele Sucevei, a intrat în preocupările lui George Breazul. O bună parte a creației autorului *Tricolorului* (partituri tipărite – rarități bibliofile - copii după unele manuscrise, articole despre muzician, mărturii ale celor care i-au cunoscut activitatea, dominată de cel mai pur patriotism - Leca Morariu, Ioan Vicoveanu, Liviu Rusu ș. a.) - păstrându-se în fondul de carte și documente lăsate moștenire generațiilor viitoare, date despre ele fiind integrate în **catalogul creației lui Ciprian Porumbescu**, publicat recent³⁰.

Cred că dacă ar fi fost în viață George Breazu nu ar fi acceptat și ar fi sancționat drastic propunerea de a văduvi Conservatorul din București de numele muzicianului simbol al

Unirii și unității spirituale românești, oglindă a muzicii românești a vremii sale, instituția „devenind” între timp Universitatea Națională (Anonimă) de Muzică. Oricum, trebuie subliniat interesul lui Breazul pentru documentele provenind de la Ciprian Porumbescu sau despre el, în biblioteca aflându-se în prezent aproape o sută de asemenea materiale, printre ele găsindu-se și pagini din corespondența cu cei preocupați de personalitatea și activitatea bardului de la Stupca.

NOTE BIBLIOGRAFICE

- 1 - Călinescu, G. - *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1941;
- 2 - Breazul, George – *Muzica românească* - Articol pentru un *Lexicon*, 1959; publicat în: Breazul, George – *Pagini din istoria muzicii românești*, vol. I, Ediție îngrijită și prefată de Vasile Tomescu, București, Ed. muzicală, 1966, p. 85;
- 3 - Breazul, G. – *Patrium Carmen* Contribuții la studiul muzicii românești, Craiova, Scrisul Românesc, (1941);
- 4 - Călinescu, G., *Istoria literaturii române compendiu*, Buc., Ed. pentru Lit., 1968, p. 15;
- 5 - *Idem*, p. 145;
- 6 - Vasile, Vasile - *George Breazul la semicentenarul trecerii sale în eternitate*; în: *Muzica*, Serie nouă, An XXIII, București, Nr. 1/2012, pp. 142 – 182;
- 7 - Vasile, Vasile - *George Breazul – citorile sale culturale*, București, Editura muzicală, 2017;
- 8 - Breazul, George – *Scrisori și documente*, vol. I, Ediție îngrijită și adnotată de Titus Moiescu, București, Editura muzicală, 1984, pp. 27 - 28.
- 9 - Ionescu, Constantin A., *Istoria psihologiei muzicale*, Buc., Ed. Muz., 1982, p. 348;
- 10 - Breazul, George – *Scrisori și documente*, vol. I, p. 57.
- 11 - Pentru a nu supraîncărca prezentul demers și a nu repeta conținutul celor 17 registre de inventar al fondului de cărți și documente, ofer doar câteva repere de identificare a documentelor citate, utilizând trimerile ce respectă numărul registrelor prezentate mai jos - folosind pentru ele numărul scris cu cifre latine - și numărul documentului – cu cifre arabe;
- 12 - Breazul, George – *Scrisori și documente*, vol. III, Editura muzicală, 1997, p. 242;
- 13 - Breazul, George – *Gavriil Musicescu*, schiță monografică, Buc., Ed. Muz., 1962;
- 14 - Breazul, George, D. G. Kiriac, Ed. îngrijită de Titus Moiescu, Buc., Ed. Muz., 1973;
- 15 - Cosma, Viorel – *Muzicieni din România, Lexicon*, vol. 1 (A – C), București, Editura muzicală, 1989, p. 188;
- 16 – (Breazul, George) - George Diacu - *Necesitatea fundării unei biblioteci muzicale*; în: *Universul literar*, București, An XLIII. nr. 31, 31 iulie 1927, pp. 494 - 495; Republicat fragmentar în: *Pagini din istoria muzicii românești*, vol. IV..., pp. 239 - 240; Republicat integral în: Breazul, George - *Pagini din istoria muzicii românești*, vol. VI, Ediție îngrijită și prefată de Vasile Vasile, București, Editura muzicală, 2003, pp. 34 - 36;
- 17 - Ciobanu, Gheorghe – *O moștenire prețioasă: Biblioteca George Breazul*; în: Ciobanu, Gheorghe – *Studii de etnomuzicologie și bizantinologie*, vol. III, București, Editura muzicală, 1992, p. 177;
- 18 – Prezentul material se dorește a determina o posibilă abordare sistematică (mai multe teze de doctorat pot avea ca bază documentară impresionantă și diversul fond de cărți și manuscrise gospodărite în fondul *George Breazul*); de aceea cred util a cita unele dintre cotele materialelor avute în vedere, considerate deopotrivă reprezentative și rare, unele chiar unicate).
- 19 - Vasile, Vasile - *Muzica de scenă a Elenei Asachi și importanța ei pentru teatrul liric românesc*; în: *Cronica*, Iași, Serie nouă, An XLV, nr. 1594, nr. 2, februarie 2011, p. 8;
- 20 - Cosma, Octavian Lazăr – *Hronicul muzicii românești*, vol. III, București, 1975, pp. 331 – 333 și 390;

- 21 - Vasile, Vasile - *O statuie muzicologică pentru Paul Constantinescu*; în: *Muzica*, București, Serie nouă, An XXX, nr. 8/ 2019;
- 22 - Registrul *Muzica (Partituri)* - VI - cota 504 - Rouschitzki, François - *Musique orientale - 42 Chansons et Danses Moldaves, Valaques, Grecs et Turcs*, traduits, arrangés et dédiés à Son Excellence, Monsieur de Kisseleff, Président Plénipotentiaire des Divans de Moldavie et de la Valachie, Lieutenant Général (...) par (1834); Fiecare piesă a litografiei a primit un număr de inventar, de la 504 la 544;
- 23 - Cosma, Octavian Lazăr, *Hronicul muzicii românești*, vol. III, Buc., 1975, pp. 68 - 78;
- 24 - *Idem*, p. 68;
- 25 - Cosma, Octavian Lazăr - *Opera românească*, vol. I și II, București, Editura muzicală, 1962,
- 26 - Cosma, Octavian Lazăr - *George Breazul - dimensiunile și prioritățile muzicologice*; în: *Muzica*, București, An XXXVII, nr. 6 (417), iunie 1987, pp. 11 - 12;
- 27 - XVII - *Scrisoarea nr. 118 din fondul George Breazul*;
- 28 - Musicescu, Gavriil, *Opere alese*, Ed. îngrijită de G. Breazul, Buc., Ed. Muz., 1958;
- 29 - Froda - Scarlat - *De vorbă cu N. Crainic, nou secretar general*; în: *Rampa*, București, An XI, nr. 2063, 17 mai 1926, p. 7;
- 30 - Vasile, Vasile, *Catalogul general al creației lui Ciprian Porumbescu*; în: *Leca Morariu, Iralcie și Ciprian Porumbescu*, vol. IV, Ed. Lidana, 2017, pp. 486 - 531;

SUMMARY

Vasile Vasile

The George Breazul fund at the Union of Romanian Composers and Musicologists Library

The monography I wrote for the great ethnomusicologist, musicologist, professor and musical critic George Breazul have bound me to investigate a rich documentary fund named after him at the Union of Romanian Composers and Musicologists Library. It is all that Breazul collected over his entire life and that, in part, served him for the studies he finalized, some of the being published after his death. This enormous fund contains books, scores, magazines, enciclopedias, letters, programs, chronicles - most of them being in a manuscript form, undiscovered - has a complicated history în Lămâitei Street in Filaret area, threatened by the bombing of the World War II, the failed attempt to move everything to Craiova and, at last, the donation made for the Composers' and Musicologists' Union library by Breazul's wife, a true Penelope.

This article wishes to be a guide through a wide ocean - *George Breazul Library* - maybe the most important private libraries in our country, a real treasure of the Romanian musicology waiting to be developed.